

Eva Fořtová: Slovensko-česká mezijazyková homonymie – lexikální analýza na bázi Slovensko-českého slovníku (U-Ž)

Oponentský posudok bakalárskej práce

V pedagogickej praxi, ktorú poznám z vlastnej skúsenosti alebo sprostredkované z viacerých slovenských vysokých škôl, som sa stretla so systematickým zapojením študentov do konkrétnej vedecko-výskumnej práce skôr výnimočne, najviac na Prešovskej univerzite v Prešove. Spolupráca učiteľ – študent/-i na jednom projekte s konkrétnymi, neraz aj v praxi využiteľnými výsledkami prináša vskutku dobré výsledky prospešné obidvom stranám i ďalším záujemcom o jazyk a výsledky jazykovedného bádania, čo potvrdzujú aj viaceré práce z odboru slovakistika na Karlovej univerzite v Prahe. V prípade predkladanej bakalárskej práce ide o ešte výnimočnejšie zapojenie aj v inom rozmere, keďže je to istým spôsobom uzavretie „zrkadlovej ságy“ – spracovanie medzijazykovej homonymie podľa posledných písmen Slovensko-českého slovníka. Vzhľadom na to, že sa v jednom termíne predkladajú dve záverečné práce s rovnakou témou, len s praktickou realizáciou na rozdielnych písmenách, no nemôžem na ne napísať jeden posudok, dovoľm si v obidvoch použiť týchto niekoľko viac-menej rovnakých východiskových poznámok.

Všetky (4) bakalárske práce z oblasti slovensko-českej jazykovej homonymie vedené doc. M. Nábělkovou vychádzali, prirodzene, z prekladových slovníkov, ktoré, musím podotknúť, boli trochu na okraji lingvistického záujmu a vzhľadom na dávnejší čas vydania nie sú bežne dostupné ani potenciálnym používateľom. Pritom sa v nich nachádza množstvo cenného materiálu i vlozenej autorskej práce, ktoré s odstupom niekoľkých desaťročí predstavuje unikátny zdroj na porovnávacie výskumy v rôznych smeroch. Doc. Nábělková sa so svojimi študentkami snažila využiť tento potenciál v čo najväčšej miere a pripraviť ďalší cenný a originálny materiál – so znalosťou všetkých participujúcich predspracovaný, pretriedený materiál, pripravený na syntézu medzijazykovej homonymie v dvoch blízkopríbuzných jazykoch. Autorka každej práce si pritom musela vytvoriť vlastné teoretické východisko, zorientovať sa v zložitých a teoreticky neuzavretých homonymných, polysémnych, paronymických a iných lexikálnych vzťahoch, analyzovať stovky slov, slovníkových statí, viaceré otázky a ich riešenie konfrontovať v literatúre, ako aj v korpusových materiálových zdrojoch. Práca to bola náročná, ale iste aj radostná, objavná a prinášajúca nové poznatky pre autorky samotné, ako i pre ich čitateľov, poznatky, ktoré sa dajú využiť v ďalšej teoretickej práci a v učiteľskej či komunikačnej praxi.

Aj v týchto prácach sa zároveň potvrdilo, čo som spomínala už v niektorom z pred-

chádzajúcich posudkov, že ak dvaja, v tomto prípade štyria, robia to isté, nebýva to úplne identické.

Bakalárska práca E. Fořtovej obsahuje 6 kapitoliek: Úvod, Teoretická časť, Slovníková časť, Záver, Zoznam použitej literatúry a odborných prameňov, Príloha.

V textovej časti autorka zhrnula teoretické východiská z oblasti lexikológie, teórie homonymie, osobitne medzijazykovej homonymie, ale aj ďalších paradigmatických vzťahov v jazyku s opretím o názory predovšetkým českých a slovenských lingvistov, pričom pracuje so staršou i novšou teoretickou literatúrou, s relevantnými lexikografickými opismi a príručkami, ako aj s existujúcimi elektronickými materiálovými zdrojmi – všeobecnými a paralelnými korpusmi českého a slovenského jazyka. V slovníkovej časti opísala zásady tvorby zrkadlového slovníka a vystihla problémy, ktoré jej pri jeho spracúvaní vyvstali. Osobitne sa venovala čiastkovej, no o to pozoruhodnejšej téme medzijazykovej homonymie slov obsahujúcich diferenčné grafémy *ä* a *ě*, na čo mala v písmene V dostatočné množstvo príkladov.

Pri spracúvaní sledovanej medzijazykovej homonymie si autorka uviedomovala problematickosť asymetrie spracovania jednotlivých heslových statí (jednovýznamové – polysémne) a upozornila, že „je potreba si uvědomit, že podmínky pro vznik mezijazykové homonymie se u polysémních lexémů formují jak ve slovenské, tak v české slovní zásobě. Je tedy jasné, že pokud bychom při zpracování slovníku použili za výchozí pramen Česko-slovenský slovník nebo pokud bychom pracovali s oběma slovníky zároveň, konečný počet slovensko-českých mezijazykových homonym by byl jiný“ (s. 44). Celkovo sa jej ukázalo, „jak rozsáhlá je mezijazyková homonymie vyplývající z významových rozdílů slovenských a českých lexémů“ (s. 46). Tu by sa dalo položiť malú otázku: čo autorku pri tejto práci najviac prekvapilo zo skúmanej problematiky v slovníkoch, v korpusoch a/alebo v bežnej komunikačnej praxi?

E. Fořtová svojou prácou splnila stanovené ciele aj požiadavky kladené na bakalársku prácu. Odporúčam ju na obhajobu a navrhujem hodnotenie známkou 1.

Bratislava 6. 9. 2014

PhDr. Mária Šimková
oponentka